

Finansal Yersizyurtsuzlaşma ve Emeğin Güvencesizliği

Üretim gücünün geliştirilmesi, Marx'ın "Makine Parçaları"nda (*Grundrisse*) "genel zekâ" dediği bilişsel emeğin küresel ağının oluşturulması, işçilerin üretim gücünde muazzam bir artışa yol açmıştır. Bu üretim gücü artık göstergeselleştirilemez, örgütlenemez ve kapitalizmin toplumsal formunda zapt edilemez.

Kapitalizm bundan böyle bilişsel üretkenliğin toplumsal gücünü göstergeselleştiremez ve örgütleyemez çünkü üretilen şeyin değerini ortalama gerekli emek zaman açısından tanımlamak mümkün değildir ve bu nedenle eski özel mülkiyet ve ücret biçimleri artık sermayenin ve toplumsal emeğin yersizyurtsuzlaşmış varlığını göstergeselleştirmesi ve örgütleyebilmesi mümkün değildir.

Ekonomi bilgisi şimdiye kadar hep doğrusal birikim, değer ölçülebilirliği ve artık değer özel tahsisi gibi burjuva kapitalizminin paradigmatları doğrultusunda yapılandırılmış olduğundan, ekonomistler bu dönüşümden dolayı tamamen afallamış vaziyettedir. Üretimin sanayi formundan göstergesel üretim formuna geçiş, beden işçiliğinden bilişsel işçiliğe geçiş kapitalizmi kendinden dışa, ideolojik öz bilincin dışına yansıtmıştır.

Yerliyurtlu bir sınıf olan Burjuva (kent anlamında *bourg* sınıfı), sadece fiziki malları değil; zaman ve değer arasındaki ölçülebilir ilişkiyi de idare ediyordu. Sermayenin bütünüyle finansallaştırılması eski burjuvazinin sonu oldu. Yerini genelde "finansal piyasalar" olarak bilinen, genişleyen bir sanal sınıfa (yerliyurtlu bir insan grubundan ziyade, yersizyurtsuzlaşmış, toplumun ezilerek un ufak edilmiş tozu) terk eden eski burjuvazinin şimdi bir gücü kalmadı.

Emek, güvencesizlik (veya emeğin güvencesizliği) denen birbirine paralel tozlaştırma ve yersizyurtsuzlaştırma sürecinden geçmektedir. Güvencesizlik yalnızca düzenli bir iş ile bir maaşın kaybedilmesi değildir. Aynı zamanda çalışmanın parçalanması ve tozlaştırılmasının, işçi ile coğrafi bölge arasındaki ilişkide gerçekleş-

şen kopuşun neticesidir. Bilişsel işçi aslında belli bir yere bağlanma ihtiyacı hissetmez, faaliyetini fiziksel olmayan bir alanda yayıp geliştirebilir.

Eski ekonomik kategoriler (maaş, özel mülk ve doğrusal büyüme), bu yeni durumda artık bir anlam ifade etmez. Kullanım değeri bağlamında (faydalı semiyotik malların üretimi bakımından) genel zekânın üretkenliği neredeyse sınırsızdır. Öyleyse maddiliğe sahip olmayan mallar üreten semiyotik emeğin değeri nasıl tespit edilebilir? İş ve ücret arasındaki ilişki nasıl kurulabilir? Bilişsel emeğin (yaratıcı, duygusal, dilsel) üretkenliği standartlaştırılmıyor veya nicelliği belirlenemiyorsa zaman temelinde değer tespiti nasıl yapılabilir?

Büyümenin Sonu

Büyüme düşüncesi ekonomi teknolojisinin kavramsal çerçevesinde hayati öneme sahiptir. Toplumsal üretim büyümeye ilişkin ekonomik beklentilerle uyuşmuyorsa ekonomistler toplumun hasta olduğunu, marazlı bir titreme nöbeti yaşadığını düşünür, hastalığın adına da "resesyon" derler. Bu teşhisin nüfusun gereksinimleriyle hiçbir alakası yoktur çünkü malların ve semiyotik malların kullanım değerine değil, değişim değerinin birikiminden ibaret olan kapitalist birikimine atıfta bulunur.

Ekonomik anlamda büyüme insanların temel gereksinimlerinin tatmininde ve toplumsal mutluluktaki artışla alakalı değildir. Finansal kârların büyümesiyle ve değişim değerinin küresel hacmindeki büyümeyle ilgilidir. Büyümenin en temel göstergesi olan gayrisafi milli hâsıla toplumsal refah ve tatminin ölçütü değildir, parasal bir ölçüttür.

Toplumsal mutluluk ya da mutsuzluk genelde ekonomide dolaşan para miktarına bağlı değildir; daha ziyade, zenginliğin dağılımına ve kültürel beklentilere, fiziksel ve göstergesel malların erişilebilirliği arasındaki dengeye bağlıdır.

Büyüme, toplumsal sağlık ve refahın değerlendirici ekonomik bir ölçütü olmaktan çok kültürel bir kavramdır. Geleceğin sonsuz genişleyişine dair modern anlayışla bağlantılıdır.

Birçok sebepten dolayı toplumsal beden için sonsuz genişleme imkânsız bir görev hâline geldi. Roma Kulübü,⁸ 1972 yılında *The Limits to Growth* [Ekonomik Büyümenin Sınırları] adlı kitabı yayımladığında gezegenin fiziki kaynaklarının sınırsız olmadığını, toplumsal üretimin bu bilgi doğrultusunda yeniden tanımlanması gerektiğini öğrenmiş olduk.

Üretimin bilişsel dönüşümü ve semiyo-kapitalist alanın yaratılması, genişleme için yeni bir olasılığın önünü açtı. 1990'lerden sonraki birkaç yıl boyunca bir yandan internet ekonomisinin sınırsız büyüme için yeni bir görünümü mümkün kılması beklenirken ekonomi çöküşle serpilip genişledi. Bu bir yanılgıydı çünkü genel zekâ sınırsız biçimde üretken olabilse dahi büyümenin sınırları; dikkatin, ruhsal enerjinin, duyarlılığın sınırları bilişsel emeğin duygulanımsal bedenine kazanmıştı. Yeni ekonominin (neoliberal kuramcılar tarafından çevrimiçi ortamda yayılan) yanılsamalarından ve teknoloji dünyasına yapılan yatırımların çöküşünden [*dot-com crash*]⁹ sonra yeni yüzyılın başlangıcıyla finansal ekonominin çöküşünün yakın olduğu ilan edildi. 2008 Eylül'ünden bu yana kapitalist

8. Uluslararası politik meselelerle ilgilenen küresel bir düşünce kuruluşu. 1968 yılında İtalya'nın Roma kentinde kurulan kulüp kendisini "insanlığın geleceği için ortak bir kaygıyı paylaşan bir grup dünya vatandaşı" olarak tanımlamaktadır. Kulübün amacı, insanlığın karşı karşıya olduğu önemli sorunların tanımlanması ve analiz edilmesi ve bu sorunların en önemli kamu ve özel sektör karar alıcılarına ve genel kamuoyuna iletilmesi yoluyla değişim için küresel bir katalizör görevi görmektir. — Ed.N.

9. Dot-com balonu (ya da dot-com patlaması) 1990'ların sonlarında yaşanan bir borsa balonuydu. Dönem, internetin benimsenmesindeki muazzam büyüme, mevcut girişim sermayesinin çoğalması ve yeni dot-com girişimlerdeki değerlemelerin hızla artmasıyla aynı zamana denk geldi. 1995 ile Mart 2000'deki zirve noktası arasında NASDAQ bileşik borsa endeksine yapılan yatırımlar %800 artmış, ancak Ekim 2002'ye kadar zirve noktasından %740 düşerek balon sırasındaki tüm kazançlar kaybedilmiştir. Dot-com çöküşü sırasında birçok online alışveriş şirketinin yanı sıra birkaç iletişim şirketi başarısız oldu ve kapandı. — Ed.N.

büyümenin sonunun yakın olduğunu (büyümenin finansal bağlamda sanallaştırılmasına rağmen) biliyoruz.

Toplumsal gereksinimleri ve beklentileri yeniden tanımlayamazsak ve toplumsal refah parasal kârın büyümesine bağımlı kalırsa, bu bizim için bir lanet olabilir. Bununla birlikte toplumsal ürünü eşitlikçi biçimde yeniden dağıtabilirsek, mevcut kaynakları paylaşabilirsek ve kültürel beklentilerimizi daha alçakgönüllü biçimde gözden geçirerek hazzın dur duraksız tüketim artışına bağlı olduğu düşüncemizi değiştirebilirsek bu bizim için bir nimet de olabilir.

Resesyon ve Finansal, Kişiden Bağımsız Diktatörlük

Modern kültür ekonomik genişleme ile gelecek beklentisini aynı kefeye koydu. Öyle ki ekonomistlerin geleceği ekonomik büyümeden bağımsız bir şekilde tahayyül edebilmeleri imkânsız hâle geldi. Fakat bu özdeşleştirmenin terk edilmesi, gelecek kavramının yeniden düşünülmesi gerekiyor. Ekonomistin akli bu yeni boyuta sıçrayamaz ve bu paradigma değişimini anlayamaz. Ekonominin karman çorman vaziyette olmasının ve ekonomi ilminin yeni gerçeklikle baş edememesinin sebebi de buradan kaynaklanır. Ekonominin finansal olarak göstergeselleştirilmesi, toplumsal kaynakları ve zihinsel becerileri her gün yok eden bir savaş makinesidir.

Avrupa'da neler olduğuna bir bakın. Yüzyıllar süren endüstriyel üretimden sonra Avrupa kıtası zenginleşti. Milyonlarca teknisyen, şairi, hekimi, yatırımcısı, uzmanlaşmış fabrika işçileri, nükleer mühendisleri var. Öyleyse nasıl oldu da bir anda yoksul hâle geldik? Gayet basit bir şey oldu. İşçilerin üretmiş olduğu tüm servet, o ufakcık işletmeci ve spekülâtör azınlığın kasalarına aktarıldı. Avrupa finansal krizi bir bütün olarak, servetin toplumdan uzaklaştırılıp tarihin gördüğü en olağanüstü biçimde finansal zümreye, finansal kapitalizme aktarılmasından ibarettir.

Kolektif zekâ tarafından üretilen zenginlik toplumdan uzaklaştırıldı ve saptırıldı. Yerinden edilişinin neticesinde, dünyanın en